

32. Bosco F. M. The Fundamental Context Categories in Understanding Communicative Intention / F. M. Bosco, M. Bucciarelli, B.G. Bara // Journal of Pragmatics. – 2004. – Vol. 36. – P. 467–488.
33. Carston R. Linguistic Meaning, Communicated Meaning and Cognitive Pragmatics / R. Carston // Mind and Language. – 2002. – Vol. 17. – № 1–2. – P. 127–148.
34. Dvorak P. Translating Metaphors within Media Discourse: The Case of EU: Master's Diploma Thesis / P. Dvorak. – Brno, 2011. – 76 p.
35. Goodenough W. H. Cultural Anthropology and Linguistics / Ed. by Hymes D. Language in Culture and Society: A Reader in Linguistics and Anthropology. – New York : Harper and Row Publishers, 1964. – 139 p.
36. Green G. M. Pragmatics and Natural Language Understanding / G. M. Green. – Hillsdale; New Jersey; London, 1989. – 180 p.
37. Halliday M. A. K. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning / M. A. K. Halliday. – London, 1978.
38. Jung M. Diskurshistorische Analyse – eine linguistische Perspektive / M. Jung // Sprachgeschichteals Zeitgeschichte. – Hildesheimetal. : Olms, 2005. – S. 165–193.

Key words: *linguopragmatics, discourse, media discourse, concept, illocutionary content, semantic fields, recipient, microtheme, macrotheme.*

Summary. *The article deals with the peculiarities of the concept UKRAINE's use in the English journalistic discourse in the context of lingual-pragmatic analysis. The research is based on the material of 20 texts, located on 18 sites. More than 250 specific units (metaphors) were processed, what enabled the analysis of information transmission. The research topicality consists in the analysis of the linguistic means used by journalists and publicists and those tools' role in the concept UKRAINE's formation with the purpose of conscious and unconscious suggestive influence on the reader.*

ЖІНЕТ МАКСИМОВИЧ ТА ІВАН БАБИЧ: ПЕРЕТИНИ ДОЛЬ І ЛІТЕРАТУРНО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Лідія Черчата

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Ключові слова: *Іван Бабич, Жінет Максимович, життєвий шлях, педагогічна діяльність, літературна діяльність, художній переклад,*

Анотація. *Стаття присвячена вивченню життєвого шляху й професійної діяльності відомих представників української школи перекладознавства останньої чверті ХХ століття І. Бабича та Ж. Максимович. Автор акцентує увагу на наявності перетинів долі видатних особистостей, чия педагогічна праця і літературна творчість вражають вагомістю досягнень і доволі лаконічним висвітленням значущості їхнього оригінального доробку через відсутність цілісного наукового дослідження.*

Перекладна художня література є самотнім явищем як у світовій культурі в цілому, так і в культурному житті кожного народу. Вступаючи у складні взаємозв'язки з оригінальною літературою, вона розширює тематичні, жанрово-змістові, естетичні межі

літературного процесу, постає засобом збагачення потенцій рідної мови, зберігачем духовних цінностей народу тощо.

На зламі ХХ – початку ХХІ ст. з'явилося чимало наукових розвідок і монографічних студій, присвячених перекладу як складному суспільному та філологічному явищу. Тематика перекладознавчих досліджень була надзвичайно широкою. Приміром, різнобічні аспекти перекладу художньої літератури вивчали Марія Ажнюк, Роксоляна Зорівчак, Степан Ковганюк, Павло Копанєв, Олексій Кундзіч, Олександр Фінкель та інші. Предметом наукових зацікавлень Миколи Зерова, Григорія Кочура, Віктора Коптілова, Ілька Корунця, Михайла Москаленка, інших учених неодноразово ставали питання історії українського художнього перекладу, висвітлення яких сприяло обґрунтуванню окремих позицій історії українського перекладознавства. Праці, імена, напрямки, вивчення яких раніше унеможлилювали політичні умови, від 1990-х рр. набули особливої актуальності для науковців.

В українську науку було введено факти з історії перекладознавства, повернено праці репресованих та раніше невизнаних дослідників, активізовано вивчення творчої спадщини відомих представників української школи перекладознавства, зокрема й останньої чверті минулого століття, проте – звісно, є ще багато питань, які залишаються малодослідженими, потребують доопрацювання й детального вивчення.

Художній переклад ХХ ст. посів чільне місце в літературному житті країни і його неможливо уявити без по-справжньому подвижницької і майстерної перекладацької праці двох відданих літературній ниві трудівників – Жінет Теодорівни Максимович та Івана Трохимовича Бабича. Постаті цих відомих філологів-романістів, педагогів, перекладачів, критиків, членів Національної Спілки письменників України (останній був ще членом Спілки письменників СРСР) вражають вагомістю творчих досягнень і доволі лаконічним висвітленням значущості оригінального доробку.

Подеколи ситуації, які складаються в житті, насправду видаються парадоксальними, як-от неймовірним є і той факт, що з одного боку результати їхньої праці дійсно високо поцінуються, визнаються як особливо важливі, а з іншого – дослідникам, науковцям чи просто людям, яких цікавлять ті чи ті питання історії українського перекладознавства, персоналії, вкрай непросто, а подеколи практично неможливо відшукати інформацію про життєвий шлях митців, їхню педагогічну та літературну діяльність.

Наприклад, В. Мирний потверджує, що Іван Бабич, «відкривав Україну світові», знайомлячи читачів Франції, Америки, Канади, африканських франкомовних країн із кращими творами українського письменства [15, с. 7.], Г. Кочур захоплюється перекладацьким талантом Жінет Максимович [11, с. 542–543], а Я. Кравець в одній із статей зауважує, що «з відходом Жінет Максимович ... і полтавського перекладача Івана Бабича була одчакнута навдивовиж рясна гілка письменницького дерева» і ми розуміємо «наскільки оголилася та дуже потрібна для української культури ділянка художнього перекладу» [13, с. 196].

Наявні ж довідкові видання, поміж яких «Письменники Полтавщини» (1990), «Українська літературна енциклопедія» (1995), «Енциклопедія сучасної України» (2003), «Український енциклопедичний словник-календар» (2003), «Мовознавча енциклопедія Полтавщини» (2014) та публікації у засобах масової інформації з нагоди ювілейних дат (С. Алексєєнко, А. Дяченко, З. Матяшова, В. Мирний, М. Петренко, Я. Кравець), надають читачам занадто стисло інформацію про них. В основному, одразу ж після дати та місця народження митців можемо прочитати про те, що, наприклад, І. Бабич відзначився досконаліми франкомовними літературними перекладами творів Р. Братуня, І. Вільде, В. Винниченка, Остапа Вишні, А. Головка, Я. Галана, О. Гончара, Є. Гуцала, Ю. Дольд-Михайлика, Н. Забіли, М. Ірчана, Г. Квітки-Основ'яненка, В. Козаченка, І. Микитенка, Ю. Мушкетика, П. Панча, О. Слісаренка, Ю. Смолича, Б. Сушинського, І. Франка,

Ю. Щербака, інших. Своєю чергою – дізнаємося, що перу Жінет Максимович належать переклади творів відомих українських письменників та поетів французькою мовою, а саме: В. Бойка, Я. Галана, О. Гончара, О. Довженка, П. Загребельного, Р. Іваничук, О. Кобилянської, В. Стефаника, Б. Харчука, І. Франка, Ю. Яновського, інших.

Однак, уже сам наведений вище перелік прізвищ української мистецької еліти потверджує, що люди, які свого часу презентували художнє слово нашого народу на міжнародному терені в епоху тотального панування російської мови, ідеологічного тиску, цензурних обмежень та вихолощення української мови варті того, щоб про них пам'ятали в незалежній Україні, утім цілісного наукового дослідження про творчий доробок та життєвий шлях Івана Трохимовича Бабича та Жінет Теодорівни Максимович наразі немає. Їхня перекладацька спадщина ще чекає на своїх сумлінних дослідників, які відкриють усе таїнство творчості справжніх майстрів так само як і чекає на подальше опрацювання й поглиблене вивчення педагогічна діяльність цих видатних особистостей. Останніми роками деякі аспекти бабичівського творчого стилю було висвітлено у нечисленних статтях Л. Король, Н. Кришталь, Л. Черчатої, а особливості стилю Жінет Максимович – у публікаціях Р. Зорівчак, Г. Кочура, Я. Кравця.

Актуальність пропонованої розвідки засвідчується й тим, що перекладацька діяльність Івана Бабича та Жінет Максимович була гідно пошанована, оскільки художні тексти О. Гончара, П. Загребельного Р. Іваничука, О. Кобилянської, В. Стефаника, І. Франка в перекладі полтавського та львівського митців увійшли до фундаментального видання «Антологія української літератури XI–XX століття» (*“Anthologie de la litterature ukrainien du XI au XX siecle”*), котре відома письменниця української діаспори із США Марта Тарнавська назвала «подією виняткової ваги, доказом дозрівання української присутності у світовому культурному контексті».

Редактори подбали про те, щоб укласти додатково 54 біо-бібліографічні довідки про перекладачів. Є серед них і французькі поети ..., і славісти, які професійно досліджують і перекладають українську літературу, є емігранти з України і народжені у Франції чи Бельгії нащадки українських батьків, що знають українську мову і цікавляться українською літературою. В цьому дуже вартісному і цікавому «репертуарі перекладачів» через недогляд, або, можливо, за відсутністю інформацій, забракло деяких перекладачів, чий твори вміщені в антології, напр. I. Babytch (перекладач Загребельного), S. Davont (перекладач Винниченка), C. Falk (перекладач Ліни Костенко)...» [20].

Шлях до справжнього покликання обох майстрів мистецького перекладу був непростим і тривалим. Перебираючи в пам'яті призабуту минувшину, розмірковуючи про походження, дитячі та юнацькі роки Івана Бабича та Жінет Максимович – майбутніх філологів, педагогів та перекладачів, відмічаємо, що біографічні подробиці їхнього життя не зовсім уписувалися в реалії тогочасної сучасності. У 1920-х роках минулого століття ще зовсім молодими людьми їхні батьки подалися до Франції «шукати ліпшої долі».

Жан Бабич народився 2 червня 1929 року в французькому місті Осер (фр. Auxerre) у родині заробітчан українського походження. Протягом десятків років, як добрий господар, батько Івана Трохимовича піклувався про добробут родини, зорганізував невеликий сімейний бізнес, а з часом і сам став роботодавцем, уболівав душею про те, щоб сини змогли отримати якісну освіту, тому грошей на навчання дітей вони з дружиною не шкодували. У Франції, в умовах приватної початкової школи Парижу та престижного коледжу “Classique et Modern” містечка Жуаньє (фр. Joigny) виформувався винятковий хист хлопчика як до точних, так і до гуманітарних наук. Згодом юнак отримав ступінь бакалавра природничих наук в Університеті Бургундії міста Діжон (фр. Dijon), але життя внесло свої корективи, загострення військово-політичного конфлікту в анексованому Францією Алжирі змусило родину Бабичів у 1947-му змінити країну проживання, щоб уберегти синів

від куль чужої війни. Уряд дбайливо захищав представників титульної нації. У залізних домовинах поверталися додому діти головно емігрантів [10, с. 146; 19, с. 8].

Робота з літературними джерелами у ході дослідження одразу наштовхнула на думку про те, що долі цих відомих особистостей насправду мають безліч перетинів і це стосується не тільки літературно-перекладацької творчості.

Молоде подружжя Костишів також оселилося у Франції, в місті Больвіллер (фр. Bollwiller), де 18 січня того ж 1929 року народилася Жінет Максимович. Пізніше родині українців-емігрантів остаточно набридли еміграційні заробітки і після закінчення Другої світової війни у 1948 році вони вирішили повернутися на батьківську землю в село Грушів Львівської області. Ще у Франції Жінет закінчила коледж, здобула освіту бакалавра, вільно володіла шістьма мовами. Повернувшись в Україну, закінчила романистику Львівського національного університету імені І. Франка. Проте, прагнення дівчини прислужитися рідному народові повернулися для неї повною несподіванкою. У 1950 році її було репресовано, упродовж 4 років молода жінка каралася в таборах і була реабілітована як безвинна жертва політичних репресій лише в 1990 році [14]. Примітно, що її ім'я внесено до тритомника з назвою «Олтар скорботи», до якого включені мартирологи українського письменства, української культури та науки з метою увічнення імен синів і дочок українського народу, які боролися за свободу і щастя рідного краю [7, с. 489].

За словами М. Петренка, Жінет потрапила саме під ту єзуїтську «галанівську хвилю», яка ніби й була спровокована саме як привід до масових репресій. Тим більше, що наділений особливими повноваженнями суд і розправа були короткими і безжальними – семикратна відповідь начеб українським терористам. [16].

На щастя репресії та реабілітація минули Івана Бабича, проте вже під час першої зустрічі з представниками влади й, зрозуміло, КДБ після перетину радянського кордону вповноважені особи заявили, що жодні кваліфікаційні документи Франції на радянській території не чинні, іноземні мови тут узагалі мало кого цікавлять, а дітям доведеться повчитись у школі, щоб одержати атестат зрілості й опанувати ази мови. Хоча міжнародні домовленості про репатріацію передбачали поновлення громадянських прав осіб, які опинилися за межами своєї країни, паспортів СРСР нікому не видали. А ще твердо порадили затамити: «Ви – ніхто. Вам буде важко» [19, с. 14].

Та французький вишкіл навчив раціонально організовувати особистий час, тому роботу на Карлівському цукрокомбінаті (саме в цьому невеличкому аграрно-індустріальному селищі, де було п'ять промислових підприємств і можливість працювати на землі, оселилася родина) Жан Бабич поєднав з навчанням у заочній вечірній школі, а пізніше – у Московському університеті імені Патріса Лумумби, де за чотири місяці навчання екстерном дістав право викладати латину, німецьку, французьку, польську мови у загальноосвітніх навчальних закладах [19, с. 14].

Неабиякий хист до технічного перекладу Жан Бабич виявив уже в двадцятирічному віці. 1951-ого юний бакалавр природничих наук університету м. Діжон (Dijon, Франція) блискуче переклав із французької й німецької мов пакет документації, необхідної для експлуатації місцевим цукрозаводом нового імпортного устаткування. Вдалим почин дав змогу колишньому репатріантові пересвідчитись у філологічній тямущості, знайти на етнічній батьківщині простір для реалізації глибоких знань мови свого дитинства й отроцтва.

Віртуозне володіння французькою мовою І. Т. Бабич спрямовував у річище практичної діяльності різнобічно: став провідним перекладачем Всесоюзного об'єднання «Зовнішторгвидав», провідного видавця зовнішньоторговельної й туристичної реклами, пакетів технічної документації на товари радянського експорту, поліграфічної продукції тощо. Полтавського «француза» не раз запрошували штатним перекладачем в організаційні комітети міжнародних виставок. Треба сказати, що той досвід перекладання

(як технічного, так і синхронного) був надзвичайно цінним, а втім, не дозволяв повносіло актуалізуватися філологічним потенціям особистості, котра з дитячих літ щиро кохалась у художньому слові. [9, с. 126].

У сімдесятих розпочалася співпраця Івана Трохимовича з відомим журналом «Всесвіт». 1974-го року українські письменницькі кола вперше заговорили про перекладача роману А. Головка «Бур'ян». Власне, саме переклад цього роману відчинив перед бабичівською музою двері співробітництва з грандом літературного перекладу – Державним спеціалізованим видавництвом художньої літератури «Дніпро», яке входило до п'ятірки найбільших у світі, експортуючи книги до 110 зарубіжних країн [3]. «Дніпро» симпатизувало представникам української школи художнього перекладу (на жаль, галасливо осудженої до небуття IV пленумом Правління Спілки письменників України 27 березня 1973 року). Причетність до поважної інституції сприяла розвиткові митця, збагачувала творчу палітру Івана Бабича розмаїттям тем і жанрів.

Перекладач назвав той перший досвід непростим: «Головка – прекрасний стиліст. Не так просто знайти відповідники його точеному слову. А українські реалії – як зробити їх доступними, зрозумілими французькому читачеві? Напружена робота наодинці з текстом тривала 9 місяців. ... Поставивши останню крапку, відчув велике полегшення. Немов гора звалилася з плечей. Але це скоро минує почуття. ... Потім я повіз переклад у видавництво. Потім робота над зауваженнями редактора. Тоді переклад рецензує зовнішній редактор (французький). Набір, вичитування гранок, знову правка... У гранках бачиш усе свіжим оком, бо за цей час уже з'явилося деяке відчуження від тексту. Та що говорити, недосконалі місця бачиш і в уже виданій книжці, й цього не можна позбутися» [2, с. 3].

Наведене вище розмірковування виразно демонструє фахові, етичні та естетичні принципи перекладацької справи. Його автор чітко бачить надзавдання: достукатися до розуму й емоцій читача, вміло підвести до адекватного сприймання реалій іншої країни, майстерно відтворити в перекладі стилістичні особливості першотвору.

Проте, спроба випробувати перо на ниві літературно-художнього перекладу завершилася усвідомленням того, що саме цей вид творчості для нього «сродний», адже душу заповонила любов до двох мов і культур. Літературний переклад як плоть і кров такої любові став частиною внутрішнього світу І. Т. Бабича, такою ж вагомою, як родина чи викладання французької у виші. Відтоді глибока залюбленість І. Бабича у французьку й українську мови збагатила його життєпростір насиченістю перекладацької праці.

Увесь вільний час Івана Трохимовича належав художньому перекладові. Повернувшись додому з інституту, працював, обіклавшись словниками, щонайменше, по п'ять годин на добу. В нічній перекладацькій лабораторії кожне слово подумки аналізувалося, добирались експресивні відтінки, вибудовувалися словосполучення, речення, абзаци. Можна твердити, що там вершилося літературне таїнство: речення першотвору ставали філігранними франкомовними висловлюваннями, що контекстуально-переконливо роз'яснювали ситуацію, авторський задум, адже для носіїв рідної його серцю французької мови кожен епізод перекладу мав означати те ж саме, що й у першотворі [19, с. 25].

І. Т. Бабич тонко відчував унікальність діалогічної місії художнього перекладу, відзначену ще Іваном Франком: «Переклади чужомовних творів, чи то літературних, чи наукових, для кожного народу являються важним культурним чинником, даючи можливість широким народним масам знайомитися з творами й працями людського духу, що в інших краях, у різних часах причинялися до ширення просвіти та підіймання загального рівня культури. Добрі переклади важних і впливових творів чужих літератур у кожного культурного народу, починаючи від старинних римлян, належали до підвалин власного письменства» [21, с 7–20].

У своїй статті про Івана Трохимовича А. Дяченко влучно написав: «Інтерес до художнього перекладу виник у І. Бабича тоді, коли почали тривожити спогади про першу Батьківщину, друзів дитинства і юности» [6, с. 6.]. Ось це слово «тривожити» вказує на те, що в серці перекладача сяяла любов до Франції, що не був він до кінця щасливим у країні, куди привела його примха долі, назавжди позбавивши права на вільний вибір місця проживання, прирікаючи на терпку печаль душевної самотності, на виснажливе безсловесне змагання з лицемірством і невіглаством.

Іван Трохимович упевнився, що інтенсивна перекладацька праця може бути ефективним засобом збереження психічної рівноваги. Тому, обіклавшись словниками, дуже багато працював. То щось читав до глибокої ночі, то будив сонну тишу оселі стукотінням клавіш друкарської машинки. Уважний до кожного слова, всесторонньо аналізує, здійснює добір експресивних відтінків, вибудовує словосполучення, речення, абзаци. І так аркуш за аркушем...

Дослівно стрункий бабичівський алгоритм якісного перекладу звучить так: «Починаю з ознайомлення з творчістю письменника, книгу якого перекладатиму. Стараюсь прочитати якомога більше літературознавчих критичних статей, адже для перекладача важливо не просто глибоко знати текст першотвору й намагатися якнайточніше відтворити його. Треба знати і розуміти підтекст. Хоч робота над тестом – головне. І тут приходять на допомогу словники» [2, с. 3].

Жінет Максимович прийшла в перекладацьку творчість також у сімдесятих, прийнявши рішення нести в романський світ українське художнє слово, а визнання як талановитий перекладач отримала вже 1975 року з появою франкомовного перекладу книги Василя Стефаника, до якої увійшли «Камінний хрест» та сорок новел письменника. На той час франкомовних перекладачів було не так вже й багато та й ті «час від часу зазнавали різних нагінок з боку влади, звинувачені то в «націоналізмі», то в спробах чинити опір асимілюванню української мови з російською через знищення найважливіших особливостей її лексики, синтаксису та стилістики, то звинувачена у виборі для перекладу якогось опального письменника чужої літератури». Її шлях до художнього перекладу був довгою дорогою до рідної культури.

В Україні, за словами Я. Кравця, Жінет «зберігала щемливо-тужну любов до рідної їй Франції, а все ж відчула себе українкою; саме тут забриніли в її естві приглушені іншомовним середовищем мелодійні звуки рідної мови. Україні віддала талан і талант, вибравши одне з найважчих інтелектуальних ремесел – літературну роботу, зокрема перекладацьку справу. Була у цій царині одночасно і майстриною, і підмайстром, бо, перекладаючи французькою мовою, глибше пізнавала українську в усіх її нюансах та різновидах. Була старанною ученицею, яка прагнула пізнати в українському тексті все аж до останнього слова, не залишаючи нічого їй незбагненого чи незрозумілого. Вже пізніше, будучи авторитетним і визнаним перекладачем, ніколи не цуралася порад своїх колег» [13, с. 186–187].

Разом зі своїм київським колегою Казимиром Шиманським та полтавчанином Іваном Бабичем – зауважує Ярема Кравець – Жінет Максимович зламала багаторічну монополію московських видавництв, що упродовж довшого часу друкували переклади класиків національних літератур республік колишнього Радянського Союзу в інтерпретаціях не з оригіналу, а з його російського перекладу.

У творчому доробку Жінет Максимович понад двадцять перекладених книг, серед яких «Земля» О. Кобилянської (1973), «Злодій», «Вечірня година» «Камінний хрест» та інші новели В. Стефаника (1975), які принесли їй справжнє визнання як майстра літературного перекладу. Критики звернули увагу на добрий перекладацький хист перекладачки, її вміння відтворити фразову ритміку оригіналу, динамізм вислову, семантичну образність. У творчому доробку митця також новели О. Довженка,

О. Гончара, Р. Іваничука, «Перехресні стежки» і «Для домашнього огнища» Івана Франка, «Європа–45» П. Загребельного та ін.

Не оминули Жінет Теодорівну й цензурні утиски й заборони колишньої авторитарної влади. Упродовж тривалого часу франкомовний переклад повісті Ярослава Галана «Гори димлять» пролежав «у шухляді». Мабуть, через це, особливо радісним для неї виявився день, коли він нарешті побачив світ, а разом із цією подією прийшло переконання у правильності зробленого вибору. Зі слів Я. Кравця, Жінет Максимович, бралася за короткий жанр, публіцистику, друкувала свої переклади в антологічних добірках, постійно працюючи над словом, не соромлячись звертатися до авторів українського оригіналу, якщо не досить добре розуміла й уявляла собі ту чи іншу українську реалію.

Перекладачка перебувала у постійній праці; мереживом французьких слів лягають на папір усі муки й боління її творчого пошуку, невдоволення зробленим, прагнення осягнути незбагненний ідеал. Мандрують у закордонні світи французькі О. Довженко, О. Гончар, П. Загребельний, Р. Іваничук, Р. Федорів. Такі різні за настроєм, такі неподібні своїми стильовими особливостями. Мандрують, щоб нагадати не одному натуралізованому французові, бельгійцеві, швейцарцеві, синам і внукам вихідців з України, запах гіркої полину, квітування макових полів, казкову красу верховинських полонин, зрушити в їхніх серцях щемкий біль за давно залишеною Батьківщиною. «Окраса і гордість нашої спілчанської громади, Жінет Максимович у творчому горінні, щохвилини дає реченням снагу, стилю – світлі барви, беручи на свій гордій перекладацькій лірі милозвучні акорди, прославляючи нас і наш край» [12, с. 131; 13].

Про перекладацьку майстерність Ж. Максимович писали у своїх наукових розвідках і рецензіях Г. Кочур, Р. Зорівчак, Я. Кравець, львівські літературознавці М. Якуб'як та Ю. Домбровський. Зокрема, М. Якуб'як вказував на «легкість перекладу, добрий художній смак і знання тонкощів французької літературної мови» [22, с. 164], а Ю. Домбровський зауважував на надзвичайній точності перекладу, відсутності істотних відступів від першотвору, перекладацьких вільностей чи кальок-буквалізмів. «Переклад читається так само легко й цікаво, як і оригінал, оскільки зроблений він доброю французькою мовою з багатим використанням розмовної лексики і фразеології» [5, с. 203–204.].

Цікаво, що в житті Івана Бабича та Жінет Максимович була й інша грань, так само виразна і багата, це – педагогічна діяльність. Відданість французькій мові, майже фанатичне захоплення літературою вони, як справжні педагоги, передавали своїм вихованцям – учням середніх шкіл і студентству.

Першого вересня 1964 року Іван Бабич, маючи одинадцять років досвіду роботи в сільських школах Карлівського району Полтавської області, одержавши диплом із відзнакою Харківського педагогічного інституту іноземних мов та Вищих педагогічних курсів із підготовки висококваліфікованих викладачів іноземних мов Московського державного педагогічного інституту, дебютував як викладач Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, а згодом і як професійний перекладач [1]. «Ідеями і справами кафедра вирувала: треба було готуватися до занять, організовувати самостійну роботу студентів, виїздити на консультпункти для заочників, читати лекції вчителям міста й області, готувати та обговорювати на методсемінарах доповіді, брати участь у науковій і виховній роботі тощо. На кафедрі апробувалася технологія навчання іноземних мов із використанням нових технічних засобів навчання, методик лінійного програмування, створювався фонд аудіозаписів, мікрофільмів, експериментально досліджувалося питання оптимального домашнього завдання для студентів тощо» [8]. Навіть особиста зацікавленість Івана Трохимовича технічним перекладом стала навчально-методичним і виховуючим фактором. У перший рік роботи він підготував доповідь на науковий семінар кафедри «Лексична синонімія у французькій технічній літературі» [8], потім порушена тема вилилася

в інший ракурс: «Використання перекладу на заняттях з іноземної мови» [4]. Якщо науковий напрям не дуже імпонував новачкові, то навчальний і виховний із перших днів припали до душі. Виступивши ініціатором радіолекторіїв іноземними мовами в гуртожитках, старший викладач Бабич коригував матеріали студкорів, тренував дикторів-кореспондентів, які не лише інформували про події в інституті, а й виразно читали мовою оригіналу ліричні твори. Розклади радіопередач склалися так, щоб виходити в ефір першого вересня кожного нового навчального року [4, с. 82].

Він розробив курс технічного перекладу для майбутніх фізиків, математиків і хіміків, уклав навчально-методичний посібник «Тексти для читання з фізики» [18], заснував гурток технічного перекладу, очолив оргкомітет конкурсу на кращий художній переклад (конкурс проводився в двох номінаціях: проза та поезія) [19, с. 21].

Як куратор академічної групи І. Бабич організовував розвивально-виховні заходи: готував із студентами філологічного факультету вечори іноземних мов, бесіди, диспути, екскурсії, концерти тощо [8; 17]. Усе це робилося по-бабичівськи: спокійно, ґрунтовно, без зайвої метушні й фанфаронства. На його заняттях панувала така атмосфера, в якій ніхто не боявся необізнаності, не соромився запитувати, висловлювати свою думку.

У період професійної діяльності на кафедрі іноземних мов Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка І. Бабич знаходив незліченні ціннісно-сміслові виміри викладання як служіння майбутньому. Протягом 1964–1989 років уродженець Франції ніс школярам і вчителям, студентам і викладачам коштовні перлини свого інтелекту й педагогічного досвіду, а франкомовній читацькій аудиторії – світлу енергію українського літературного слова.

На переконання Я. Кравця, Жінет Теодорівну Максимович необхідно сприймати у двох нерозривних іпостасях – як педагога і перекладача. На сайті Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка знаходимо інформацію про те, що від 1961 по 1995 рр. вона працювала на кафедрі іноземних мов викладачем французької мови, наполегливо впроваджуючи те, що сьогодні називають «гуманітарним вихованням студентства». Не один львівський філолог знайомий з уроками справжньої ерудиції, які Жінет Максимович проводила зі студентами, а ще блискучі щорічні інтернаціональні вечори, в організацію яких вкладала весь свій запал і постійне відвідування разом із студентами вернісажів, виставок, проведення окремих занять у залах Музею українського мистецтва. На відкриті заняття, які проводила Максимович-педагог, охоче ходили не лише колеги з інших кафедр вишу, а й учителі шкіл, вивчаючи її лекторську й фахову майстерність. Розмірковуючи над тим, що могло б привабити сьгоднішнього студента у вивченні граматичних часів французької мови й граматики загалом, педагог запропонувала ефективний метод, скориставшись своїми глибокими знаннями французької літератури; адже те чи те граматичне явище можна викладати через вірші П. Ронсара, В. Гюґо, П. Елюара, Ж. Превера, М. Карема, які студенти вивчають напам'ять. У цьому вона вбачала подвійну користь: засвоюється граматичне правило, а окрім того, виробляється вміння артистично читати вірш, досягаючи глибину поетичного слова [13, с. 186–187].

Ярема Кравець переконує, що не одного зачарувала ця жінка своєю французькою. Доцент кафедри романістики ЛНУ імені І. Франка, талановитий філолог-романіст Олександр П'явка, який навдивовижу глибоко опанував французьку мову, згадував, що його, учня-старшокласника 49 СШ м. Львова, запалила французькою мовою учителька-практикантка Жінет Максимович. Випускники консерваторії довго пам'ятатимуть вірші французьких поетів, що їх напам'ять читали своїй професорці.

Перетнувшись у часі і просторі Іван Трохимович Бабич та Жінет Теодорівна Максимович сумлінно й чесно творили спільну працю у царинах літературного перекладу та педагогіки. Їхню подвижницьку працю можемо вважати взірцем високої любові до

французької та української мов, а їхній перекладацький доробок значущим внеском у скарбницю української школи художнього перекладу.

Як педагоги – обидва були вимогливими й принциповими, та водночас дуже тактовними і доброзичливими, не дозволяли собі найменшого приниження гідності студента. Таку ж доброзичливість, тактовність, навіть шляхетність високої проби виявляли вони й у буденному літературному житті. Virізнялись неабияким почуттям людської гідності.

Література

1. Бабич Іван Трохимович. Особова справа. – Архів ПНПУ, Ф. 1507, спр. 1015, арк. 1–28.
2. Бабич І. Т. Про текст, підтекст і пошуки влучного слова / І. Т. Бабич // Зоря Полтавщини : загальнополіт. газ. / засн. Полт. облрада, Полт. обл. ком. КПРС ; голов. ред. Леонід Думенко. – Полтава : Вид-во “Полтава”, 1988. – Виходить у віт., п’ятн. 1988, 28 лют. № 14. – С. 3.
3. Видавництво «Дніпро» святкує своє 90-річчя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://culture.unian.net/ukr/detail/187363>. – Назва з екрана.
4. Домбровський Ю. Видано в СРСР / Юрій Домбровський // Всесвіт. – 1984. – № 1. – С. 122–125. – Рец. на кн. : Vassyl Kondratenko, La Tache Blance, Kyiv : Editions “Dnipro”, 1976.
5. Домбровський Ю. «Європа – 45» французькою мовою / Ю. Домбровський // Всесвіт. – 1987. – № 7–8. – С. 203–204.
6. Дяченко А. Іванові Бабичу – 60 / Анатолій Дяченко // Літературна Україна : всеукр. літ.-публіцист. газ. / засн. правління Спілки письмен. України ; голов. ред. Б. Рогоза. – К. : Вид-во «Київська правда», 1989. – Виходить у четв. 1988, 20 лип. № 3 (4335). – С. 6.
7. Жулинський Микола Безодня української печалі / Микола Жулинський // З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ. – 1999. – №1/2 (10/11). – С. 481–493.
8. Книга протоколів засідань кафедри іноземних мов 1969–1970 н. р. – ДАПО (Державний архів Полтавської області), Ф. 1507, оп. 3, спр. 25, арк. 10.
9. Король Лариса Митець літературного перекладу Іван Трохимович Бабич / Лариса Король, Лідія Черчата // Літературне краєзнавство: проблеми, пошуки, перспективи : зб. наук. статей. – Полтава: ПНПУ, 2011. – 343 с.
10. Король Лариса Педагогічні вершини у життєсвіті Івана Бабича / Лариса Король // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 14. – С. 145–151
11. Кочур Григорій Жінет Максимович. Відтворено французькою / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв’ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур ; передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 1. – С. 542–543.
12. Кравець Я. У творчому горінні. Жінет Максимович – 60 / Я. Кравець // Жовтень. – 1989. – № 5. – С. 131.
13. Кравець Я. Слово про перекладацький шлях Жінет Максимович / Я. Кравець // Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. – 2014. – Вип. 22. – С. 186–197.
14. Максимович Жінет Теодорівна // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=60948 – Назва з екрана.
15. Мирний В. Він відкривав Україну світові : [Про письменника і перекладача І. Т. Бабича] / В. Мирний // Полтавська думка : незалежна газета. – 1999, 4 черв. № 23 (239). – С. 7.
16. Петренко М. Львів’янка з паризьким шармом [Електронний ресурс] / Микола Петренко. – Режим доступу : https://zaxid.net/lvivuanka_z_parizkim_sharmom_n1248074. – Назва з екрана.
17. Протоколи засідань кафедри іноземних мов 31 серпня 1981 – 29 грудня 1982 рр. – ДАПО, Ф. 1507, оп. 3, спр. 110 № 161, арк. 51– 52.
18. Річні плани і звіт про роботу кафедри за 1983–1984 н. р. – ДАПО, Ф. 1507, оп. 3, спр. 1212 № 16–11, 16–12, арк. 15.
19. Слово про Івана Трохимовича Бабича : Історико-біографічний нарис / Лариса Король, Наталія Кришталь, Лідія Черчата. – Полтава : ПолтНТУ, 2009. – 62 с.
20. Тарнавська М. Книга, яка викликає подив і заздрість [Електронний ресурс] / Марта Тарнавська. – Режим доступу : <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/101/41/>. – Назва з екрана.

21. Франко І. «Каменярі». Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання / Іван Франко // Збір. тв. : у 50 т. ; Редкол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 39. – С. 7–20.
22. Якуб'як М. Нове життя повісті (Olga Kobylanska. La Terre, traduit de Tukrainien par Ginette Mahymovitch, Editions "Dnipro", Kiev, 1973) / М. Якуб'як // Всесвіт. – 1975. – № 6. – С. 164.

Key words: *Ivan Babych, Zhinet Maksymovych, life, pedagogical activity, literary activity, artistic translation.*

Summary. *The article is devoted to the life and professional activity investigation of the well-known representatives of the Ukrainian translation studies school of the last quarter of the twentieth century I. Babych and Zh. Maksymovych. The author emphasizes the intersections of these prominent personalities' fates, whose pedagogical and literary work can impress with the potent achievements and rather laconic illustration of their original work significance because of the all-round research lack.*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЛІКАРСЬКА ПОМИЛКА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Олександр Люлька, Віталій Ляховський, Олександр Ковальов, Іван Немченко, Костомарова Інна, Тамара Городова-Андрєєва, Олег Краснов, Олексій Кизименко

*Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія»
(м. Полтава)*

Анотація. Термін «лікарська помилка» має як медичне трактування, так і юридичне. До кримінальної відповідальності лікар під час виконання своїх професійних обов'язків може бути притягнутий у випадках недбальства, недобросовісності та наявності складу злочину.

Ключові слова: лікарська помилка, кримінальна відповідальність.

*Если общество возложит всю полноту
ответственности на врача, то
кто же будет лечить больных?
О. Е. Бобров*

Україна впевнено почувається в турбулентних водах медичної реформи, що розпочата у нашій країні й обіцяє більшості людей позбавлення від негативних явищ старої прорадянської медицини та винагородити оновленою, європейською.

Наявні численні приклади покращення медичного забезпечення населення, багато чого наобіцяно й лікарям. Одна з переваг цієї реформи – лікування простого українця за сучасними європейськими протоколами, дотримання яких буде обов'язковим для лікарів практичної спрямованості. Загалом, якщо анонсовано таке покращення у медичній сфері та ще при значному збільшенні фінансування, то у багатьох виникають питання: «А що буде натомість? Чим повинні будуть розраховуватися лікарі за таке “покращення”?»

